

Arquitectura de vacances

Els càmpings de la Costa Brava

Holiday Architecture

The campsites of the Costa Brava

Parés - Estapé, Estel

Universitat de Girona, Catalunya, Espanya / estelparesestape1299@gmail.com

Abstract

The Costa Brava has been at the forefront of introducing a new type of tourist accommodation in Catalonia and Spain: campsites. Spanning over approximately 215 km of coastline there are more than 60 establishments that offer a unique holiday experience immersed in nature and promote a sense of community. Nonetheless, the development of campsites in Catalonia has undergone significant changes over time. This study investigates the earliest principles of campsites in Catalonia aiming to trace their evolution to the present day. Additionally, through an examination of campsites along the Costa Brava, the research offers insights into the impact these tourist establishments have had from the fifties to the present day. The study takes into account various factors such as location in relation to the nearest towns, surface area and services they offer to their customers, with the objective of identifying a correlation between the factors.

Keywords: *Holiday architecture, Camping, Bungalow, Costa Brava, Tourism.*

Resum

La Costa Brava ha estat pionera d'una nova forma d'allotjament turístic a Catalunya i Espanya, els càmpings. Al llarg dels gairebé 215 km de costa hi ha més de 60 establiments que ofereixen una experiència de vacances en contacte amb la natura i fomenten la vida en comunitat. Però no sempre ha estat així. El treball indaga en els principis més primitius dels càmpings a Catalunya amb l'objectiu de veure quina ha estat la seva evolució fins als nostres dies, i posteriorment, a través d'un estudi dels càmpings de la Costa Brava, ofereix una visió de la importància que han tingut aquests establiments turístics des dels seus inicis, als anys cinquanta, fins a l'actualitat tenint en compte la seva ubicació respecte els nuclis urbans més propers, la seva superfície en el terreny i els serveis que ofereixen als seus clients, amb la finalitat de trobar una relació entre aspectes que permeti classificar-los.

Paraules clau: *Arquitectura de vacances, Càmping, Bungalow, Costa Brava i Turisme.*

Introducció

Els primers càmpings que es van inaugurar a Espanya van situar-se a les costes catalanes, concretament a les de Tarragona i Girona. Aquests complien les necessitats i condicions bàsiques que demana el turisme de masses¹ per a les seves vacances: Sol, platja i aire lliure. Però, aquestes necessitats han anat canviant i tornant-se més exigents quant a comoditat i serveis amb que volen que comptin aquests establiments. És aquí on apareixen els bungalows², petites construccions fixes que proporcionen una major comoditat als usuaris dels càmpings.(Izquierdo i Molinas 2002)

Per tant, podríem definir el terme bungalow com a habitatge fix, normalment d'una sola planta, on es distribueixen els diferents espais habitables i que compta amb els serveis essencials. Generalment, tenen sostres inclinats i grans obertures a les seves façanes. Es caracteritzen per tenir una planta rectangular i l'omissió de passadissos per distribuir l'espai, fet que proporciona un fàcil desplaçament i aporta funcionalitat a l'habitatge. A la part exterior tenen un porxo que serveix com a terrassa, aquest generalment se situa a l'entrada i dona lloc a una relació directa entre interior i exterior del bungalow. Les principals característiques, però, són les seves petites dimensions, la seva construcció de fusta o de materials tradicionals i la seva ubicació, aïllada i rodejada per zona enjardinada. (Saylor 1911)

La manera d'entendre aquest concepte canvia segons on ens situem, per exemple, als Estats Units aquestes construccions són molt populars perquè simbolitzen el somni americà de viure a una casa aïllada envoltada de zona verda i amb certa privacitat. En canvi, a altres països com Espanya, generalment s'entenen com a habitatges d'ús turístic. En aquest cas, entendrem els bungalows com a tipologia d'habitatge turístic dins dels càmpings.

L'evolució dels campaments fins als càmpings, ha portat amb ella una transformació tant dels usuaris i l'entorn, com de les formes d'allotjar-s'hi. Com bé sabem, inicialment, els allotjaments eren tendes de campanya amb pocs accessoris que únicament permetien dormir. Aquestes van millorant-se i incorporant accessoris per tal de proporcionar més serveis als seus usuaris, és a dir, van millorant per aconseguir la màxima comoditat i privacitat possible.

A partir dels anys vuitanta, la recerca de comoditat i privacitat porta a l'aparició i implantació dels primers bungalows de la Costa Brava. El fet de poder allotjar-se en una petita edificació, similar a un apartament, dotada dels serveis necessaris per considerar-se totalment habitable i en un entorn natural i proper al mar, va suposar una gran atracció pels turistes que buscaven una alternativa als hotels. Els càmpings van saber aprofitar aquesta alternativa a les tendes i van començar a instaurar bungalows als seus establiments, fet que els va permetre ampliar la seva oferta d'allotjament i conseqüentment, atraure a nous clients com famílies amb infants i persones grans.(«Càmpings» s.d.)

A la Costa Brava, els bungalows són una de les opcions més demandades i populars per allotjar-se durant el període de vacances d'estiu.

¹ Turisme de masses és un tipus de turisme on una gran quantitat de persones es desplaça a un destí turístic al mateix temps. Aquest fenomen va desenvolupar-se a Mitjans del S. XX, impulsat pel desenvolupament econòmic, les millores en el transport i la disponibilitat de temps lliure..(Fernández Fúster 1991)

² El terme bungalow prové de la llengua guajartí o bengalo, llengua que es parla al nord de l'Índia, concretament a Bengala. Antigament, hi havia els bungaloes, que eren les cases típiques del territori, generalment de petites dimensions similars als coberts caracteritzades per distribuir-se en planta baixa i per tenir un porxo. Les colònies britàniques a l'Índia van provocar que els britànics adinerats transformessin aquests habitatges per convertir-los en els seus habitatges de repòs i vacances, normalment situats a una distància considerable dels centres urbans. No va ser fins al segle XIX que va modificar-se el terme per dir-se bungalow.(Downing i Flemming 1981)

Tot i que actualment la majoria dels càmpings compten amb tots els serveis i comoditats necessàries per poder passar un període de temps, els càmpings, en el nostre territori, parteixen d'espais d'acampada lliure fomentats per l'excursionisme.

1. Antecedents

L'origen dels càmpings sorgeix en una pràctica nòmada, l'excursionisme. Aquesta, moltes vegades, durava més d'un dia, amb la qual cosa era necessari parar durant la nit. És aquí on s'inicien els primers campaments a Catalunya que posteriorment aniran evolucionant fins als complexos vacacionals d'avui dia.

Per poder conèixer quins han estat els orígens dels càmpings en el nostre territori és important entendre quin va ser el seu punt d'inici, quines necessitats tenien els seus usuaris i quina era la finalitat dels espais d'acampada per veure quina ha estat la seva evolució.

La història dels càmpings des de les seves arrels més humils com a espais senzills d'acampada fins als sofisticats càmpings amb una àmplia gamma de serveis ens portarà a l'origen i a la implantació dels bungalows dins dels càmpings.

Origen del Campisme a Catalunya

El campisme en el nostre territori ha evolucionat des d'una pràctica més aviat esportiva i nòmada relacionada amb els moviments catalanistes fins a ser la principal forma del turisme de masses a la Costa Brava.

Podem distingir, per tant, dues etapes. Una primera etapa destinada principalment a una activitat més aviat local, on es buscava conèixer i explorar el territori. Aquesta es remunta, a Catalunya, als anys vint, directament vinculada a la influència britànica dels plotlands³ i els holiday camps⁴ i a l'excursionisme⁵, encara que anteriorment ja s'havien fet algunes sortides amb tendes de campanya. (Roma i Casanovas 2009)

El 1924 es va fundar el Càmping Club de Catalunya⁶ que, segons (Balcells & Samper, 1993), va servir com a cobertura legal de la Societat d'Estudis Militars. Aquest club organitzava activitats per promoure aquesta nova manera de vida nòmada i col·lectiva, vinculada amb les associacions excursionistes que feien sortides amb l'objectiu de conèixer l'espai geogràfic i cultural de

³ Els plotlands són terrenys parcel·lats que s'han separat d'una àrea més gran i s'han posat a la venda. Aquests solien ocupar zones abandonades i terrenys marginals i comptaven amb petites edificacions improvisades que no seguien cap regulació urbanística. Pels "plotlanders", persones que van ocupar aquests terrenys, aquestes petites porcions de terreny tenien la funció d'allotjament temporal o de segons residència per a les vacances. (O'dell, s.d.)

⁴ Els holiday camps o campaments de vacances és poden considerar antecedents directes dels càmpings actuals, especialment els situats a la costa. Contemporanis als "plotlands" i amb l'objectiu d'oferir a la població obrera un lloc on poder allunyar-se de les ciutats industrials. L'emplaçament predominant era la costa que permetia gaudir del sol, la sorra i el mar (Tres "S") (Izquierdo i Molinas 2002)

⁵ L'excursionisme són una sèrie d'esports, principalment, de muntanya que inicialment servia com a mitjà per aconseguir els objectius científics, culturals i polítics dels qui el practicaven. Institucionalment, a Catalunya, neix el 1876 amb la creació de l'Associació Catalana d'excursions Científiques impulsada pel moviment cultural de la Renaixença, que pretenia recuperar la identitat de Catalunya. Encara que aquesta pràctica es veia com a una activitat lletraferida, hi va haver molts grups que la practicaven per plaer esportiu o fins i tot turístic. (enciclopedia.cat, s.d.)

⁶ El Càmping Club de Catalunya fou la primera entitat esportiva de la península Ibèrica dedicada a l'acampada. Es va fundada el 1924, vinculada al Centre Excursionista de Catalunya. Promogué intensament les activitats d'acampada i patrocinà, entre altres, el primer aplec internacional, a Valldoreix, amb el Camping Club of Great Britain and Ireland, i els campaments generals de Catalunya, organitzats del 1931 al 1935. (enciclopedia.cat, s.d.)

Catalunya, encara que la idea dels membres de la Societat d'Estudis Militars era crear un exèrcit nacional català. (Roma i Casanovas 2009)

Els primers anys aquesta pràctica es va reduir a grups de famílies i amics, però posteriorment va adoptar la funció d'educar els joves propers al moviment excursionista o escoltista definit-lo com *“Escola de solidaritat és l'excursionisme, i sobretot el càmping, escola d'altruisme, on cada individu treballa pels altres; escola de lleialtat, on ningú no pot emboscar-se ni fingir qualitats que no té; escola de disciplina, on hom s'avesa al mateix temps a obeir i a comanar -a comanar amb responsabilitat i a obeir sense inhibiment-; escola d'amor a la naturalesa i a la terra pròpia, perquè ningú no estima allò que no coneix; escola de civisme, en fi, perquè tothom defensa allò que estima.”* (Nicolau d'Olwer 1929)

Els càmpings van ser acceptats i defensats per la majoria dels excursionistes del moment, ja que, era considerat una poderosa forma d'aprenentatge per al desenvolupament del caràcter. Aquesta nova pràctica permetia descobrir i explorar de manera més còmode terrenys allunyats dels nuclis urbans, així com gaudir d'una manera més directa de la muntanya i la natura. (Roma i Casanovas, 2009)

Prèviament a l'arribada dels càmpings, aquesta pràctica es va anar difonent de manera espontània amb la plantada lliure de tendes de campanya en terrenys situats a prop del mar. Va ser amb l'augment d'aquesta pràctica de manera lliure i sense regulació que, a la província de Girona, es va prohibir continuar acampant, fet que va promoure que es comencessin a crear campaments turístics de manera regulada. (Vallejo Pousada, 2022)

La segona etapa d'aquesta tipologia d'allotjament, destinada principalment a turistes estrangers, amb finalitats d'oci i lleure, no va consolidar-se fins després de la Segona Guerra Mundial amb la recuperació econòmica i social dels països europeus, juntament amb la generalització de les vacances pagades dels obrers i de les classes mitjanes. Això va fer sorgir la demanda de Sol i platja durant les vacances, convertint el càmping en una de les formes més importants del turisme de masses. (Izquierdo i Molinas, 2002)

L'arribada del turisme de masses va tenir un impacte en la capacitat receptiva del territori per tal de proporcionar allotjaments a tots els turistes. A partir de 1959, aquest fenomen va traduir-se en la creació de places d'allotjaments extrahotelers. Els preus de les habitacions dels hotels també va suposar un factor per fomentar aquest canvi a un turisme alternatiu, convertint-se en la principal forma d'allotjament el 1965. A principis dels anys 60 l'obertura d'establiments turístics no hotelers va créixer molt ràpidament. (Barbaza, 1966)

L'evolució d'aquest turisme més rural i econòmic va donar lloc a una nova forma de turisme que partia de la idea de viure l'experiència turística en contacte amb la natura i sota el sol espanyol, relativament diversa a la del turisme de les tres S (sun, sea and sex) popular en els anys 60. Davant d'aquest apogeu de turistes estrangers el càmping va saber respondre de manera més flexible per tal de ser l'opció escollida de les masses, fomentant un turisme social o popular.

Tot i ser un turisme alternatiu i de baix preu, els seus usuaris no necessàriament tenien ingressos baixos, sinó que aquesta diferència de preu respecte als altres allotjaments de la zona els permetia allargar les seves estances, o en el cas dels turistes amb pocs recursos econòmics, era l'única forma de poder gaudir d'unes vacances a la Costa Brava. (Vallejo Pousada, 2022)

L'oferta d'aquests càmpings era molt precària i de baixa qualitat, ja que es prioritzava la quantitat d'ingressos i de turistes respecte a la qualitat dels seus serveis. El turisme de masses que va acollir el campisme va donar lloc a una gran degradació de l'entorn i l'extinció de paratges naturals de les costes.

El primer càmping que va obrir-se a l'estat Espanyol va ser el *Càmping La Fosca*, el 1954 a Palamós, vinculada amb el medi rural i la combinació amb gaudir dels paratges de la Costa Brava, espai idíl·lic i d'interès cultural molt freqüentat per turistes i excursionistes. Els següents càmpings creats al país van ser el *Càmping Castelldefels* i el *Càmping La Ballena Alegre* (1955), ambdós a les costes Catalanes. Aquests van convertir Catalunya en pionera d'aquest sector turístic. Aquests establiments, amb ràpida efervescència i èxit comercial, van atraure diversos empresaris de la construcció i les finances a apostar per la creació de càmpings a les costes catalanes. (Bayón Mariné & Asín Cabrera, 1999)

Fins a finals dels anys 80 el turisme de càmpings a Catalunya era un fenomen litoral situat, principalment, a primera línia de mar. No va ser fins als 90, després de la saturació de les zones costaneres, que aquest fenomen va expandir-se cap a les zones de l'interior i a les muntanyes.



Fig. 1 Càmping Bella Terra, Blanes. Anys 60 Font: Associació de Càmpings de Girona

Evolució dels campaments excursionistes als càmpings actuals

Els càmpings, per tant, són allotjaments a l'aire lliure que busquen crear una relació de convivència entre els turistes i la natura. Inicialment, era una activitat sense afectació del medi natural, ja que era una activitat espontània que duïen a terme comunitats d'excursionistes. Aquest fet canvià amb l'arribada del turisme de masses, que va donar lloc a una invasió del territori, especialment les costes, amb perjudicis irreversibles pels territoris ocupats. (Lucivero 2015)

El turisme de masses converteix el càmping en una de les pràctiques més comunes pels turistes que buscaven una alternativa econòmica que els permetés el contacte directe amb l'entorn durant les seves vacances.

Tot i que els càmpings parteixen de la idea d'espai obert on acampar amb tendes, aquests establiments han anat evolucionant per trobar i oferir el màxim confort als turistes que hi acudeixen any rere any per les vacances d'estiu.

Les tendes van augmentant de dimensions i van afegint accessoris que permetin dotar-les cada vegada més de més serveis. Aquest fet, però, comporta una pèrdua de nomadisme i mobilitat de les estructures, ja que en augmentar de dimensions i d'accessoris, augmenta la dificultat per poder traslladar-ho d'un lloc a l'altra. És aquí on comença a aparèixer la idea dels assentaments a l'aire lliure fixos, els bungalows. (Sirost i Olivier 2011)

Aquesta idea més sedentària que pren el campisme comporta un impacte definitiu sobre el territori on s'implanta i una modificació constant per anar adaptant-se a les necessitats dels seus usuaris al llarg dels anys. (Lucivero 2015)

Si mirem enrere, els usuaris dels càmpings o campaments han passat de ser excursionistes, esportistes o amants de la natura, a ser nuclis familiars que volen passar les seves vacances en contacta amb la natura i a turistes de luxe que busquen gaudir d'experiències de glamur úniques.

L'evolució dels usuaris i dels allotjaments ha comportat també una evolució de l'establiment on s'implanten aquests allotjaments i on volen passar les vacances els seus usuaris. Cada vegada més els càmpings han hagut d'anar organitzant-se per oferir els serveis necessaris als turistes que s'hi allotgen. Aquesta evolució i organització de l'espai ha acabat donant lloc a complexos vacacionals que cada vegada més s'assemblen a pobles de vacances. Martin de La Soudière defineix com a *"una il·lusió de nomadisme"* en què s'estan convertint els càmpings. Pensa que els càmpings es poden comparar amb les ciutats tèxtils experimentals, que relacionen l'espai d'habitatge amb oferir serveis col·lectius i activitats pels seus usuaris. Per tant, no hi ha cap mena de semblança amb el campament original, nòmada i respectuós amb el seu entorn ambiental. (De La Soudière 2001)

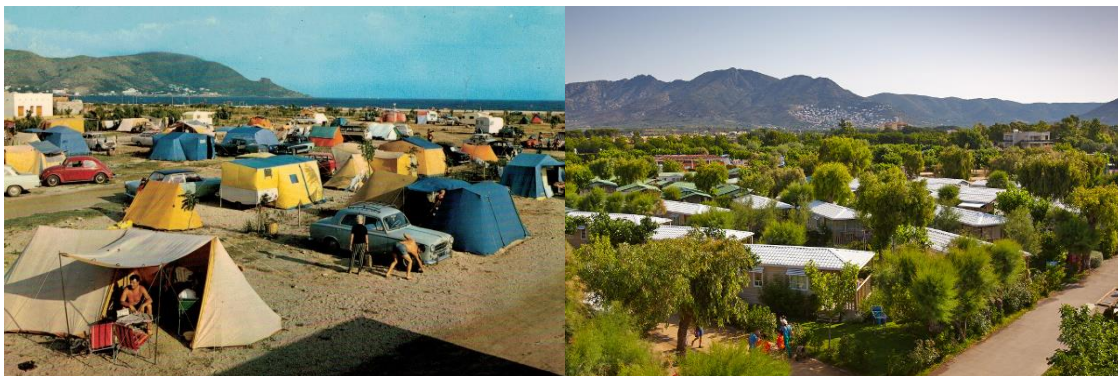


Fig. 2 Càmping Salatà. Abans i després. Font: Associació de Càmpings de Girona i campingsalata.com

Fonaments i objectius dels càmpings actuals

A diferència dels campaments primitius, la finalitat dels càmpings d'avui dia és permetre una estança de mitja o llarga durada als usuaris que decideixen passar les seves vacances als seus establiments. Cada vegada més, la parcel·la s'està convertint en la segona residència, a l'aire lliure, de molts turistes. Principalment per aquest motiu, els càmpings han anat evolucionant i organitzant-se per permetre aquesta pràctica sedentària dels turistes. (Vallejo Pousada 2022)

Els càmpings han passat a convertir-se en ciutats de vacances. Aquests establiments es divideixen en diferents àmbits o zones de manera que es creen sectors autònoms, similars als barris dins de les ciutats. Aquests àmbits compten amb un bloc sanitari, generalment situat al centre, que permet proporcionar els serveis necessaris per als campistes de l'establiment. Aquest fet, juntament amb l'organització de l'espai amb camins o carrers, espais verds, zones de joc i proximitat a punts d'aigua, potencien la sedentarització dels turistes, dins el seu àmbit, durant tot

el dia, ja que en tenir tots els serveis necessaris a l'abast elimina la necessitat de moure's per dins l'establiment exceptuant les ocasions on s'hagi d'obtenir aliments, dur a terme alguna activitat esportiva o d'oci, pel fet que aquestes necessitats se situaran en un únic punt del càmping on tots els usuaris que ho necessitin s'hi hauran de desplaçar.

El paisatge no és l'únic que s'adapta per oferir un millor allotjament, sinó que hi ha un pensament previ d'estructura i organització per oferir el màxim confort.

Actualment, per tant, els càmpings són petites ciutats, dedicades al temps lliure, immerses en la natura, on es busca trobar tranquil·litat, protecció i un ritme diferent del del dia a dia de la persona treballadora.(Lucivero 2015)

Càmpings de la Costa Brava

Els càmpings de la Costa Brava són una de les opcions més sol·licitades pels turistes que volen gaudir dels seus paratges i del clima Mediterrani. Una bona opció per fer-ho és allotjant-se en un dels més de 60 càmpings amb els quals compta aquesta zona del territori català. Molts dels turistes s'hi allotgen amb les seves caravanes, autocaravanes o tendes, però molts d'ells prefereixen gaudir de les seves vacances amb la màxima comoditat. La demanda de comoditat en els càmpings dona lloc a l'arribada del bungalow als càmpings catalans. Segons els càmpings de la Costa Brava, els primers bungalows van començar a instaurar-se, en petites quantitats, en els establiments als anys 80. Posteriorment, la demanda d'aquesta tipologia va portar els càmpings a ampliar el nombre d'unitats disponibles, així com a adaptar-los a les noves necessitats dels clients.(Dades de l'Associació de Càmpings de Girona)

Però quin és origen, a Catalunya, dels càmpings? Quina importància han tingut a la Costa Brava? Quina és la relació respecte als nuclis urbans i com influeix aquesta en la seva extensió i oferta de serveis? Com han evolucionat per arribar als complexos vacacionals dels nostres dies? Quin paper ha tingut el bungalow en aquesta evolució?

Aquest treball busca trobar resposta a les preguntes que sorgeixen respecte als càmpings de la Costa Brava per veure quina ha estat la seva evolució fins a arribar als nostres dies.

2. Metodologia

L'origen del campisme i l'evolució fins als nostres dies ens permetran veure quina ha estat la importància d'aquest sector del turisme a la Costa Brava. Aquesta, situada molt propera a la frontera entre França i Espanya, és un dels principals destins pel turisme estranger. Aquest fet es pot deure a la proximitat i el fàcil accés per carretera i a la diferència econòmica que implica canviar de país.

Per donar resposta a les preguntes que han sorgit respecte als càmpings catalans s'ha dut a terme un estudi que té com a objectiu analitzar de forma detallada l'evolució dels càmpings de la Costa Brava, identificant quins han estat els períodes claus per a la instauració, els factors que han potenciat el sector i quina ha estat la relació dels serveis amb els aspectes anteriors.

Per tal de poder extreure dades concloents s'ha procedit a analitzar un total de 60 càmpings que formen part de l'Associació de Càmpings de Girona i que se situen a poca distància del mar al llarg dels 214 km que ocupa aquesta zona costanera.

En primer lloc, s'ha dut a terme una recerca d'informació de tots els càmpings analitzats per poder elaborar una taula resum amb totes les dades necessàries per poder analitzar, comparar i graficar totes i cadascuna de les característiques dels càmpings de l'estudi.

Obtingudes les dades s'ha grafiat la ubicació dels establiments respecte a l'any de la seva inauguració. Per aquest motiu s'han classificat segons la comarca on es troben emplaçats. La zona costanera de Girona compta amb tres comarques: l'Alt Empordà, el Baix Empordà i la Selva. També s'ha considerat oportú realitzar les seccions del terreny on s'ubiquen els diferents establiments per veure, de forma gràfica i esquemàtica, la seva posició respecte a la topografia i la distància al mar.

Seguidament, s'ha procedit a dividir la costa en funció de les seves comarques per poder extreure resultats en l'àmbit comarcal per veure si actuen de manera conjunta o funcionen diferent. De cadascuna de les comarques s'ha dut a terme tres anàlisis:

- **Situació dels càmpings respecte als nuclis urbans:** en aquest s'ha analitzat la situació dels càmpings de cada comarca respecte als nuclis urbans més propers per determinar si existeix alguna relació entre ells. Amb la taula de dades s'ha pogut crear una classificació respecte a la distància entre els municipis i els càmpings, distingint entre càmpings urbans, propers a un nucli urbà o allunyats. Així mateix, també s'han tingut en compte les carreteres principals i secundàries per tal d'arribar als diferents càmpings. Aquest és un dels aspectes que poden tenir en compte els usuaris a l'hora d'escollir un càmping o altre, ja que la proximitat a nuclis urbans i el seu fàcil accés seran factors que condicionaran les característiques i serveis que ofereixen els càmpings.

- **Extensió en el territori dels càmpings:** un dels aspectes a tenir en compte respecte a la situació geogràfica, és la superfície ocupada per cadascun dels càmpings. Aquesta relació és important per comprendre quins són els factors que determinen l'extensió d'aquests establiments en el territori i justificar la seva expansió.

Hi ha diversos factors que poden influir en l'extensió dels establiments campistes entre els quals, la disponibilitat dels terrenys, les normatives urbanístiques que ordenen el territori i a la proximitat dels serveis.

La disponibilitat dels terrenys és un dels factors més determinants per a l'extensió dels càmpings, ja que en funció a on se situïn aquests, aquesta expansió pot ser limitada o impossible. L'expansió normalment és més fàcil en zones allunyades dels nuclis urbans.

A més, la tipologia del terreny també pot esdevenir un factor rellevant, perquè en terrenys on predominin els desnivells és més complicat créixer.

Un altre factor important relacionat amb els terrenys disponibles són les normatives urbanístiques. En zones urbanes, aquestes poden ser més restrictives i limitar la grandària dels càmpings, mentre que en altres zones, apartades dels municipis, poden ser més permissives i agilitzar aquesta expansió.

Independentment del terreny i de les seves normatives, els serveis que ofereixen els càmpings també serà un factor important quant a la seva extensió. Els càmpings que compten amb una àmplia gamma de serveis, com ara restaurants, piscines, espais esportius, supermercat o activitats d'oci, entre d'altres, tendeixen a ser més extensos, ja que els és necessari més espai per poder oferir aquests serveis als seus clients.

- **Serveis que ofereixen els càmpings:** analitzades la situació i les característiques geogràfiques, juntament amb els serveis que ofereixen els càmpings, ens permetrà veure si aquests són dependents, semiautònoms o autònoms. La dependència es determinarà tenint en compte si els càmpings necessiten els serveis dels municipis més propers per a satisfer les necessitats dels seus clients, com poden ser la compra d'aliments o l'assistència sanitària. La semi autonomia es detectarà segons si ofereixen de forma parcial els serveis

esmentats anteriorment, i finalment, l'autonomia, la tindran aquells establiments que comptin amb tots els serveis necessaris perquè els seus usuaris no hagin de desplaçar-se per satisfer les seves necessitats.

3. Resultats

La taula resum dels càmpings ha generat les següents anàlisis, dels quals s'han obtingut els resultats argumentats a continuació.

La situació dels càmpings tenint en compte la seva data d'obertura (Fig. 3) ens ha permès veure que durant la dècada dels seixanta, es va produir un creixement important de nous càmpings, especialment al Baix Empordà, comarca on es va instaurar el primer càmping de Catalunya.

A l'Alt Empordà, en canvi, aquest boom dels establiments dedicats al campisme va anar en augment fins a finals dels anys vuitanta, fet que no va mantenir-se en la resta de comarques.

La topografia del terreny també ha tingut un paper rellevant quant a la implantació dels diferents establiments, donant lloc a petites zones de la costa on la presència de càmpings és totalment nul·la. Aquest fet es deu al fet que aquesta zona de la costa catalana es caracteritza per tenir una topografia accidentada, amb zones de penya – segats, petites cales i grans platges. És en aquestes zones on la topografia és tan pronunciada on hi ha espais amb absència de càmpings creant separacions del territori que, concretament, coincideixen amb els límits entre les tres comarques de la Costa Brava.

Aquesta característica topogràfica de la Costa Brava ha estat el principal factor per a la implantació i desenvolupament dels càmpings, ja que han hagut d'adaptar-se a un entorn complex. A partir de l'anàlisi de la implantació, i tenint en compte les seccions on se situen els càmpings, s'arriba a la conclusió que la majoria dels càmpings analitzats s'han situat en àrees amb el mínim pendent possible, aprofitant les valls i els terrenys més suaus per implantar-se. Tanmateix, en alguns d'ells ha estat necessari dur a terme treballs de terraplenat i adequació del terreny per poder donar lloc a parcel·les, instal·lacions adequades i serveis per als campistes.

Respecte a les tipologies d'allotjament que ofereixen els càmpings estudiats, la taula resum elaborada amb les dades dels establiments de la Costa Brava, permeten veure quina és la importància dels bungalows en aquesta zona de la costa catalana. Les dades afirmen que aquest tipus d'allotjament cada vegada s'està tornant més rellevant. Aquest fet es reflecteix en la comparació del nombre de parcel·les i bungalows de cada càmping. En alguns d'ells, els nombres s'acosten fins a gairebé ser els bungalows la meitat dels allotjaments disponibles.

Taula resum dels camps de la Costa Brava		ALT EMPORDA							BAIX EMPORDA							L'ASSAIG						
CÀMPING	UBICACIÓ	ANY OBERTURA	CATEGORIA	TEMPORADA	SUPERFÍCIE	NP PARCEL·LES	Nº BUNGALOWS	PRIMERS BUNGALOWS	PLATJA	ACCÉS	PUBLIC/MÉS PROPER	RESTAURANTS	PSICINA	ESPORTS	SERVICES SUPLEMENARI	CONSULTORI	OCI	AUTONOMIA / INDEPENDENT				
1 SANT MIQUEL CAMPINGS & BUNGALOW PARK	Costa Brava	1963	****	ABRIL - OCTUBRE	2,5 ha	130	132	1000 m	PUBLIC/ PRIVAT	COLETA (0 m)	X	X	X	X	X	X	X	AUTONOMIA				
2 CAMPING RIPIOR	L'Escaró	1962	****	ABRIL - NOVEMBRE	2 ha	110	12	900 m	PRIVAT	L'ESTARTI (0 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
3 CAMPING PORT DE LA SALVA	Port de la Salva	1975	****	MARÇ - SETEMBRE	3,0 ha	303	45	1000 m	PUBLIC/ PRIVAT	PORT DE LA SALVA (1200 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
4 WINDCAMP CAQUALES (antic camping Calaque)	Calaque	2013	****	JUNY - DESEMBRE	2,8 ha	0	200	450 m	PUBLIC/ PRIVAT	ROSES (800 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
5 CALA MONDOR RESORT & BUNGALOW	Blanes	1957	****	ABRIL - SETEMBRE	2,8 ha	302	56	200 m	PUBLIC/ PRIVAT	ROSES (800 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
6 CAMPING ESCALER	Blanes	1957	****	JUNY - SETEMBRE	2,8 ha	302	56	200 m	PUBLIC/ PRIVAT	ROSES (800 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
7 SALVA CAMPINGS & BUNGALOW	Roses	1960	****	FERRER - SETEMBR	3,8 ha	371	29	1000 m	PUBLIC/ PRIVAT	ROSES (0 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
8 CAMPING REDANS	Roses	1975	****	ABRIL - OCTUBRE	3,1 ha	274	29	2000 m	PUBLIC/ PRIVAT	ROSES (1000 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
9 CAMPING ESCALER	Blanes	1957	****	ABRIL - SETEMBRE	2,8 ha	302	56	200 m	PUBLIC/ PRIVAT	ROSES (800 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
10 BLANES RESORT CAMPINGS BUNGALOWS	Blanes	1977	****	MARÇ - SETEMBR	2,2 ha	408	136	2000 m	PUBLIC/ PRIVAT	BLANES (1200 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
11 CAMPING MAS NDU	Castell d'Empúries	1968	****	ABRIL - OCTUBRE	7,2 ha	659	69	4000 m	PUBLIC/ PRIVAT	CASTELL D'EMPÚRIES (1200 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
12 CAMPING L'AGUDA	Castell d'Empúries	1968	****	MARÇ - SETEMBR	3,4 ha	700	100	1200 m	PRIVAT	CASTELL D'EMPÚRIES (1200 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
13 CAMPING LA GRADIA	Sant Pere Pescador	1979	****	ABRIL - OCTUBRE	2,0 ha	149	38	400 m	PUBLIC/ PRIVAT	SANT PERE PESCADOR (1200 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
14 CAMPING L'AMONIA	Sant Pere Pescador	1979	****	ABRIL - OCTUBRE	2,0 ha	149	38	400 m	PUBLIC/ PRIVAT	SANT PERE PESCADOR (1200 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
15 CAMPING L'AMONIA	Sant Pere Pescador	1979	****	ABRIL - OCTUBRE	2,0 ha	149	38	400 m	PUBLIC/ PRIVAT	SANT PERE PESCADOR (1200 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
16 CAMPING L'AMONIA	Sant Pere Pescador	1979	****	ABRIL - OCTUBRE	2,0 ha	149	38	400 m	PUBLIC/ PRIVAT	SANT PERE PESCADOR (1200 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
17 CAMPING L'AMONIA	Sant Pere Pescador	1979	****	ABRIL - OCTUBRE	2,0 ha	149	38	400 m	PUBLIC/ PRIVAT	SANT PERE PESCADOR (1200 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
18 CAMPING AGUILAR	Sant Pere Pescador	1972	****	MARÇ - SETEMBR	3,4 ha	414	25	250 m	PRIVAT	SANT PERE PESCADOR (1200 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
19 CAMPING LAS DINIAS	Sant Pere Pescador	1968	****	MARÇ - SETEMBR	3,4 ha	1375	147	0 m	PRIVAT	SANT PERE PESCADOR (1200 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
20 CAMPING LA GRADIA	Sant Pere Pescador	1979	****	ABRIL - OCTUBRE	2,0 ha	149	38	400 m	PUBLIC/ PRIVAT	SANT PERE PESCADOR (1200 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
21 CAMPING BELLES	L'Escaló	1953	***	ABRIL - SETEMBRE	3,3 ha	228	12	800 m	PUBLIC/ PRIVAT	L'ESCALA (0 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
22 CAMPING LA GRADIA	L'Escaló	1963	****	ABRIL - SETEMBRE	3,3 ha	228	127	800 m	PUBLIC/ PRIVAT	L'ESCALA (0 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
23 CAMPING LA GRADIA	L'Escaló	1963	****	ABRIL - SETEMBRE	3,3 ha	228	127	800 m	PUBLIC/ PRIVAT	L'ESCALA (0 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
24 CAMPING LA GRADIA	L'Escaló	1963	****	ABRIL - SETEMBRE	3,3 ha	228	127	800 m	PUBLIC/ PRIVAT	L'ESCALA (0 m)	X	X	X	X	X	X	X	DEPENDENT				
25 CAMPING SANTA VILA	L'Escaló	1968	****	MARÇ - OCTUBRE	3,0 ha	356	54	1500 m	PUBLIC/ PRIVAT	L'ESCALA (2000 m)	X	X	X	X	X	X	X	AUTONOMIA				

Fig. 3 Taula resum de les dades dels establiments objecte d'anàlisi. Font: Webs i contacte dels càmpings i Associació de càmpings de Girona (Taula elaborada per l'autor del treball)

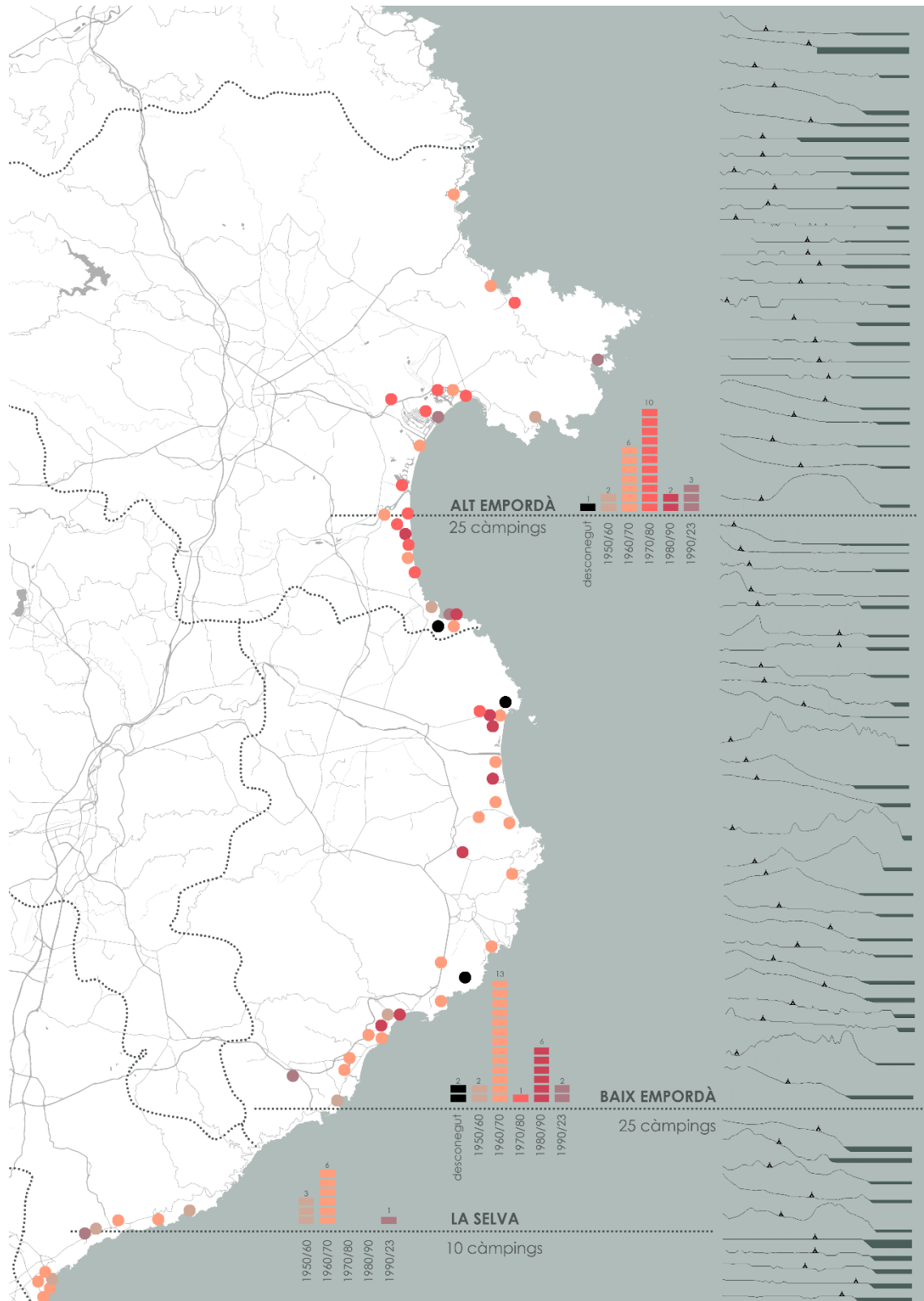


Fig. 4 Els càmpings de la Costa Brava. Anàlisi de instauració respecte situació. Font: Autor del treball

La primera comarca de la Costa Brava, situada al Nord-est de Catalunya, és l'Alt Empordà. Aquesta té les poblacions costaneres de: Colera, Portbou, Llançà, Port de la selva, Cadaqués, Roses, Castelló d'Empúries (Empuriabrava), Sant Pere Pescador i l'Escala.

En aquest cas, d'aquesta comarca, s'han analitzat un total de 25 establiments turístics dedicats al campisme, dels quals s'han obtingut les anàlisis següents:

Situació dels càmpings respecte als nuclis urbans de l'Alt Empordà (Fig. 5 esquerra)

L'Alt Empordà compta amb múltiples zones d'interès turístic, com per exemple, el Parc Natural del Cap de Creus, les Ruïnes d'Empúries o Cadaqués. En definitiva, és una destinació turística de gran atractiu per tots els enamorats de la natura, la cultura i la història, així com pels que busquen gaudir de la platja i el sol.

Els establiments campistes han sabut aprofitar aquests atractius per a la implantació dels seus càmpings, aprofitant les valls i les àrees amb pendents poc pronunciats o nuls.

Els càmpings de la zona se situen, propers als nuclis urbans, especialment a la zona nord i sud de la comarca, aquest fet pot venir donat a la seva topografia, principalment amb grans desnivells, fet que ha obligat als càmpings a situar-se en zones planes i properes als municipis.

Passa el contrari en la zona de Golf de Roses, situat entre Roses i l'Escala. En aquest cas hi ha una zona plana propera a la desembocadura del riu Fluvià i El Muga que dona lloc a una gran zona d'aiguamolls. Es en aquest espai on s'hi ha implantat un gran nombre de càmpings, la majoria d'ells relativament allunyats dels nuclis de població.

La classificació d'aquests respecte a la distància amb les zones poblades ha obtingut un diagrama de barres força equilibrat, ja que dels 25 càmpings analitzats, més o menys una tercera part corresponen a càmpings urbans, una altra a càmpings propers a un nucli urbans i una última part a càmpings allunyats.

Respecte a les carreteres que permeten arribar a les poblacions i seguidament als establiments, en aquest cas, comptem amb tres carreteres principals, la C31, la C260 i la N260 amb sortida des de la capital de la comarca, Figueres. A partir d'aquestes es bifurquen diverses carreteres secundàries i, posteriorment, de terciàries fins a arribar als càmpings en el cas dels situats allunyats. A part de l'autopista AP-7, la N260, que ressegueix la costa a partir de Llançà, també permet arribar a França, així com, també hi permet arribar la línia de tren situada paral·lela a aquesta carretera.

Per tant, podem dir que la ubicació dels càmpings respecte als nuclis urbans ve condicionada per la topografia del terreny i les zones planes properes als municipis.

Extensió en el territori dels càmpings de l'Alt Empordà (Fig. 5 centre)

Hi ha diversos factors que poden influir en l'extensió dels establiments campistes entre els quals, la disponibilitat dels terrenys, les normatives urbanístiques que ordenen el territori i a la proximitat dels serveis.

Tot i els factors esmentats, aquesta també ve donada especialment per la seva situació geogràfica. Els càmpings se situen des de les zones més urbanes fins a les més rurals. Partint d'aquesta proximitat als municipis, els càmpings propers als nuclis urbans tenen una extensió menor als que es troben en zones més allunyades. Aquest fet, que es produeix principalment als càmpings situats als municipis del nord de la comarca, també es deu a la topografia d'aquests nuclis urbans on predominen els desnivells tot i estar a primera línia de mar. Aquests càmpings compten amb una extensió de menys de 5 ha.

Pel contrari, en les zones allunyades dels municipis, hi ha una gran concentració de càmpings de grans dimensions, de més de 10 ha. Aquests principalment els trobem a la zona dels Aiguamolls de l'Empordà, que compta amb una topografia totalment plana, proporcionant gran facilitat d'extensió.

La topografia del terreny representada en aquest anàlisi permet consolidar l'argumentació de la implantació i extensió de la superfície dels càmpings, concretament a la zona del Golf de Roses, on els establiments compten amb més àrea que la resta.

Serveis que ofereixen els càmpings de l'Alt Empordà (Fig. 5 dreta)

Els serveis que ofereixen els càmpings és un dels principals factors de creixement i autonomia d'aquests. En el cas dels càmpings de l'Alt Empordà els establiments són, majoritàriament, parcial o totalment autònoms, ja que compten amb els serveis essencials per fer que els seus clients hagin de desplaçar-se el mínim, fora de l'establiment, per poder satisfer totes les seves necessitats. Aquest fet es veu principalment als càmpings que es troben a una distància considerable dels nuclis urbans.

D'altra banda, gairebé una tercera part dels càmpings analitzats són dependents, és a dir, no compten amb els serveis considerats essencials com són l'adquisició d'aliments o l'assistència sanitària mínima dins del seu establiment. Aquests càmpings són els que es troben dins o a pocs metres dels municipis de la comarca, com poden ser els situats a Colera o al Port de la Selva.

La visió conjunta dels tres anàlisis justifica la relació dels tres aspectes analitzats, ja que, majoritàriament, els resultats de les classificacions de cadascun d'ells es mantenen en la resta, de manera que podem dir, que els càmpings urbans tenen unes dimensions reduïdes i són, principalment, dependents dels nuclis urbans on se situen. Contràriament, els càmpings allunyats tenen unes dimensions àmplies i compten amb tots els serveis necessaris per evitar la sortida dels usuaris dels establiments.

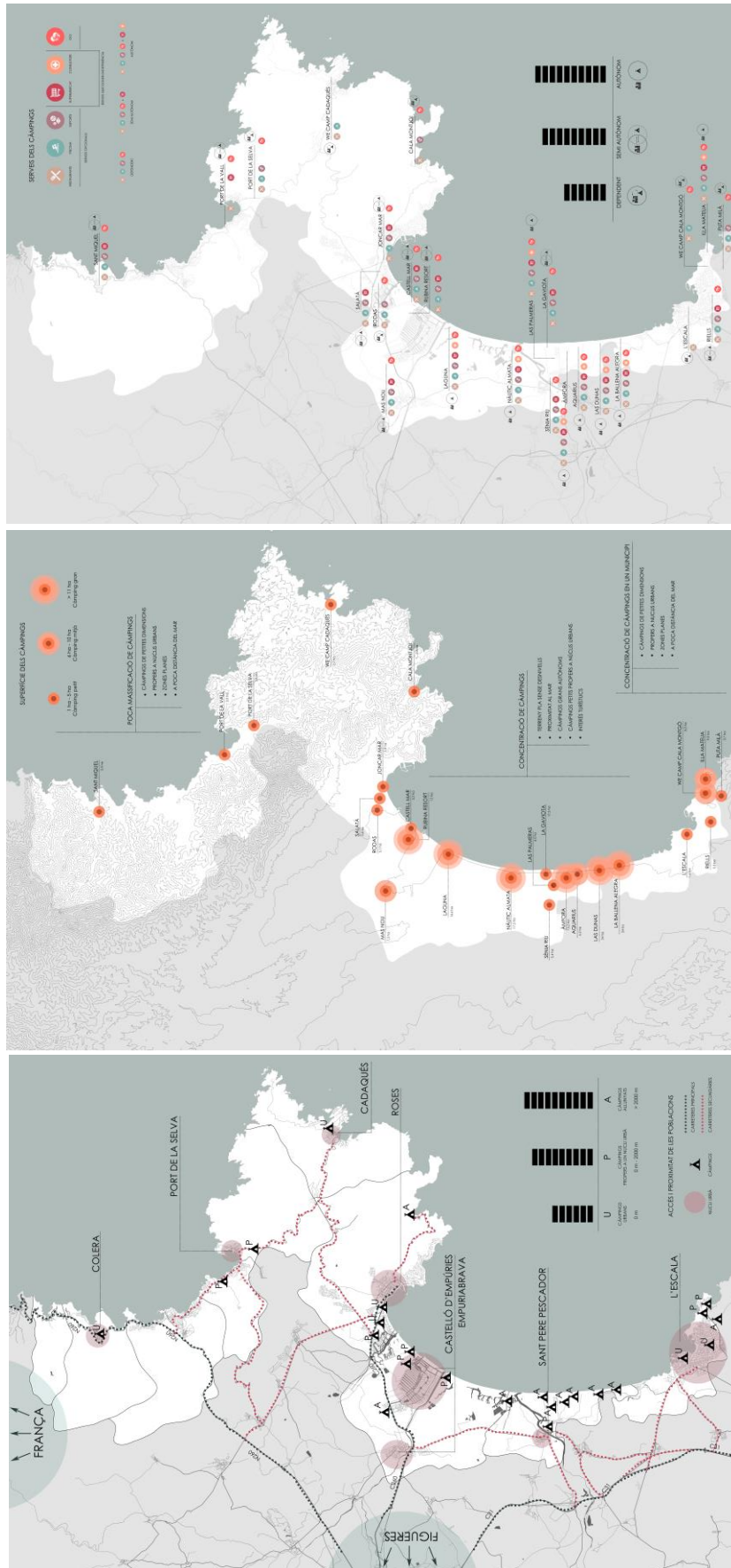


Fig. 5 Anàlisi dels càmpings de l'Alt Empordà respecte a les poblacions, la seva superfície i els seus serveis. Font: Autor del treball

Seguidament, la comarca del Baix Empordà que compta amb els municipis costaners de: Torroella de Montgrí (l'Estartit), Pals, Begur, Palafrugell, Mont-Ras, Vall-Llobrega, Palamós, Calonge, Platja d'Aro, Santa Cristina d'Aro i Sant Feliu de Guíxols. En tindre una gran superfície del territori amb costa, s'han analitzat un total de 25 càmpings per tal de poder extreure dades concloents.

Situació dels càmpings respecte als nuclis urbans del Baix Empordà (Fig. 6 esquerra)

El patró continua mantenint-se en aquesta comarca, encara trobem una gran varietat de platges i cales d'aigües cristal·lines, paisatges admirables i un gran patrimoni històric i cultural.

El mapa relaciona la situació dels nuclis urbans respecte a la costa i els establiments. Podem dir que, en aquest cas, a la zona nord de la comarca, les poblacions queden retirades cap a l'interior i no tenen tanta extensió a primera línia de platja, ja que aquesta s'ha ocupat per residències i establiments turístics. Altrament, al sud de la comarca, els municipis han pres el territori més proper al mar, combinant edificis residencials, hotelers i altres establiments turístics. Val a dir que en aquesta part del territori la topografia és menys pronunciada que en el Nord.

Respecte als càmpings analitzats, hi ha una separació important entre els situats al nord i els situats al sud. Els primers mantenen una certa distància respecte a les poblacions a les quals pertanyen, de més de 2000 m, fet que condicionarà la seva extensió i serveis. Aquest fet s'observa en els càmpings situats en el municipi de Pals, ja que el nucli del municipi està aproximadament a uns 5 km del mar. Pel contra, els segons, compten amb distàncies de pocs metres per arribar als nuclis urbans més propers com poden ser els situats a Platja d'Aro o Sant Antoni de Calonge.

Quant a les carreteres, la comarca té la C31 que permet creuar-la des de Girona fins a Figueres, resseguint el traçat de les poblacions properes al mar per tal de posteriorment permetre el seu accés mitjançant bifurcacions amb carreteres secundàries; i la C 66 que permet anar des de Girona fins a trobar-se amb la carretera anterior per poder arribar fins a la població desitjada.

Extensió en el territori dels càmpings del Baix Empordà (Fig. 6 centre)

L'extensió en el territori dels càmpings del Baix Empordà també és causada per la seva situació geogràfica, és a dir, les condicions del terreny on estiguin situats condicionarà les seves dimensions i la seva futura ampliació. Tal com es grafia en el mapa podem dir que hi ha dues zones amb concentració d'establiments d'aquesta tipologia. La primera, situada entre Torroella de Montgrí i Palafrugell i la segona entre Palamós i sant Feliu de Guíxols. La situació de les poblacions més properes a la primera zona ha donat lloc majoritàriament, a uns establiments de dimensions considerables de més de 5 ha, exceptuat els situats a prop de l'Estartit. En aquest cas hi ha una concentració de càmpings de petites dimensions. Entre les dues zones esmentades hi ha un espai on el territori té una topografia irregular, la qual cosa fa més complicada la implantació dels càmpings. Finalment, a la zona sud de la comarca, territori on es va instaurar el primer càmping de la Costa Brava, hi ha una alta concentració d'aquests establiments entre Calonge i Platja d'Aro. En aquest cas, però, aquests no se situen a primera línia de mar, ja sigui per la topografia o per la presència de municipis en ella.

La topografia de la comarca, de la mateixa manera que a l'Alt Empordà, també justifica la implantació i les dimensions dels càmpings. Les àrees on s'instauren aquests establiments la topografia poc pronunciada o nul·la, factor principal per a la seva expansió.

Serveis que ofereixen els càmpings del Baix Empordà (Fig. 6 dreta)

Els establiments predominants són els considerats semiautònoms, és a dir, aquells que comptem amb almenys un d'aquests dos serveis: supermercat o assistència mèdica. Aquest fet, en molts

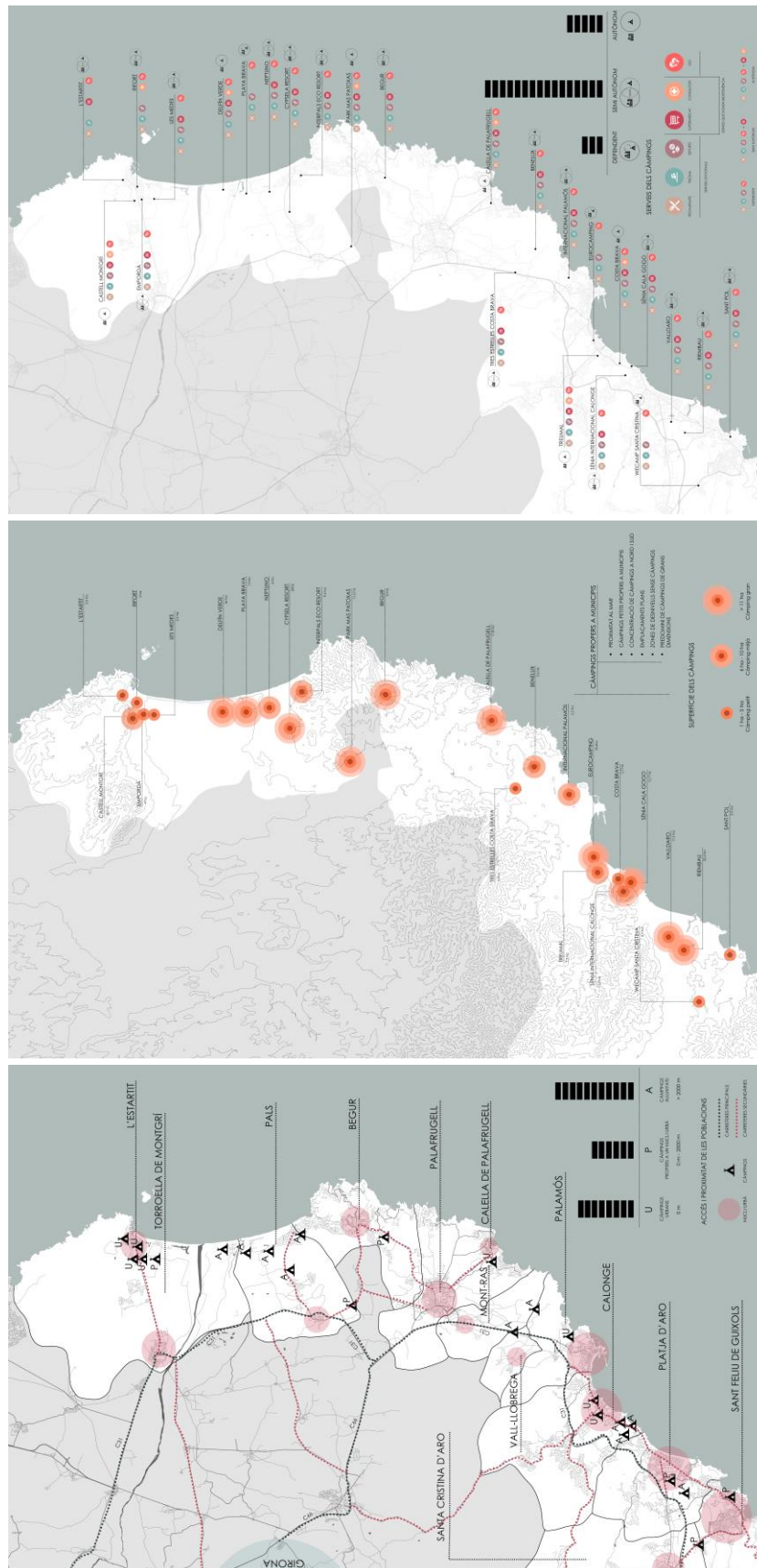


Fig. 7 Anàlisi dels càmpings del Baix Empordà respecte a les poblacions, la seva superfície i els seus serveis. Font: Autor del treball

dels càmpings es pot deure a la seva proximitat als municipis, com poden ser els situats a l'Estartit o a Platja d'Aro, ja que els establiments tenen ràpid i fàcil accés als serveis que ofereixen les poblacions. Cal mencionar que també hi ha establiments totalment independents, com poden ser el Delfín Verde Resort o el Park Mas Patoxas.

La comarca de La Selva compta amb poc territori situat a la costa, únicament hi trobem tres municipis: Blanes, Lloret de Mar i Tossa de Mar, amb un total d'aproximadament 35 km de costa que combinen llargues platges de sorra, cales rocoses, penya-segats i fins i tot muralles medievals, factors que atrauen turistes de tots els indrets del món. Tot i això, aquesta part de la Costa Brava compta amb pocs establiments campistes. En aquest cas només se n'han analitzat 10.

Situació dels càmpings respecte als nuclis urbans de La Selva (Fig. 7 esquerra)

El mapa situa els establiments analitzats de la comarca respecte de les tres poblacions costaneres de La Selva. La majoria d'ells estan situats entre la desembocadura del riu Tordera i el nucli urbà de Blanes, ja que és una zona on el pendent és nul i es troba davant del mar.

Al municipi de Lloret de Mar els càmpings passen a ubicar-se en zones relativament allunyades del mar, pel fet que la primera línia de costa és ocupada per establiments hotelers, habitatges vacacionals i espais d'oci.

La resta de càmpings, el de Cala Canyelles i el de Cala Llevadó, se situen en terrenys on la topografia és pronunciada, fet que condiciona la seva situació i futura expansió.

Les carreteres que comuniquen aquesta zona costanera des de l'autopista de la Mediterrània són la C-63, la N-II i la C-35. Totes elles permeten arribar, mitjançant desviaments per carreteres secundàries a la via GI-682 que comunica els tres municipis de forma lineal. Tanmateix, també existeix una línia de tren que comunica l'estació de Maçanet- Massanes i Blanes, des d'on es pot arribar a la resta de poblacions amb bus.

Extensió en el territori dels càmpings de La Selva (Fig. 7 centre)

Al llarg de les anàlisis hem pogut veure que l'extensió dels càmpings i la topogràfica on es troben emplaçats es troben totalment relacionats i es condicionen mútuament.

En aquest cas, la concentració dels càmpings propers al municipi de Blanes, ha donat lloc a un espai on únicament hi ha aquests establiments. La diversitat d'aquests comporta que les seves dimensions siguin reduïdes i tinguin poc espai per créixer, ja que es troben limitats pel riu Tordera, pel mar i pel mateix municipi.

Respecte als càmpings de Lloret i Tossa de Mar, els situats més propers a les localitats tenen menys superfície que la resta, emplaçats a la vora de cales relativament allunyades dels nuclis urbans.

Serveis que ofereixen els càmpings de La Selva (Fig. 7 dreta)

Finalment, la semiautònoma, respecte als serveis, predomina també en aquesta comarca. La majoria dels establiments, estigui o no situats propers als municipis, manquen d'assistència sanitària a l'interior dels càmpings, motiu pel qual no se'ls pot considerar independents, ja que en cas de necessitar aquest servei obliguen els seus campistes a desplaçar-se fins a la localitat més propera.

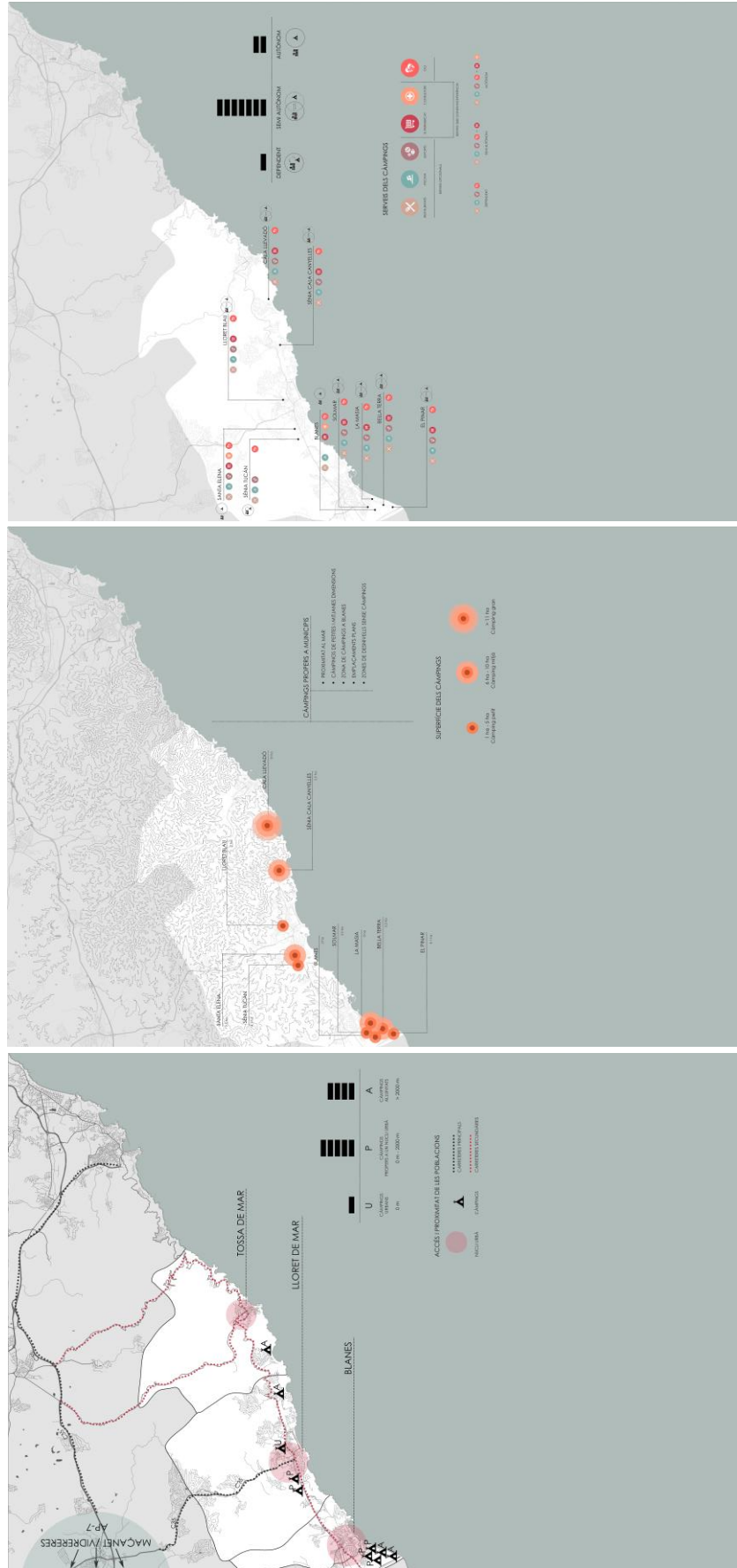


Fig. 7 Anàlisi dels càmpings de La Selva respecte a les poblacions, la seva superfície i els seus serveis. Font: Autor del treball

4. Discussió i conclusions

El treball tenia com a objectiu conèixer els orígens del càmping més primitius fins a arribar als complexos de vacances dels nostres dies.

Per poder obtenir dades concloents s'ha elaborat una taula resum amb les dades de 60 càmpings situats a la Costa Brava, zona costanera amb gran influència turística i pionera d'aquesta tipologia d'establiments a Catalunya. Amb les dades aconseguides s'han generat mapes analítics de cada comarca tenint en compte la proximitat a les poblacions de la seva superfície al territori i els serveis que ofereixen.

A escala general s'ha elaborat un mapa on es classifiquen els càmpings segons el seu any d'obertura així com s'han esquematitzat les seccions topogràfiques de cadascun d'ells per fer més visual la seva relació amb la topografia i el mar.

Els resultats obtinguts s'ajusten a les dades i històriques dels càmpings de la zona tal com s'explica a la primera part del treball. Els càmpings amb finalitats d'oci i lleure van néixer a la Costa Brava als anys 50 i posteriorment amb l'arribada del turisme de masses es van anar desenvolupant al llarg de la costa. Aquest fet es justifica al mapa general on es veu l'aparició dels càmpings durant cada dècada, amb un augment rellevant entre els anys 60 i 80.

Quan els resultats de les anàlisis parcials els factors analitzats tenen una relació directa entre ells, ja que la seva ubicació respecte als nuclis urbans i la seva implantació al terreny condicionen la seva superfície i futura expansió, així com la seva dependència en funció dels serveis que ofereixen.

L'estudi ha comptat amb certes limitacions, entre elles, la manca de dades rellevants d'alguns dels càmpings, la dificultat per obtenir informació concreta de cadascun dels establiments i la gran quantitat de càmpings que hi ha a la Costa Brava. Per aquests motius s'han escollit de manera equilibrada, tenint en compte la superfície de Costa que té cadascuna de les comarques, un total de 60 càmpings, tots associats a l'Associació de Càmpings de Girona, que ha proporcionat dades rellevants i concretes d'alguns càmpings. Gràcies a aquestes dades aconseguides per part dels càmpings, per fonts bibliogràfiques i per part de l'Associació de Càmpings de Girona, s'han pogut obtenir els resultats argumentats anteriorment.

La recerca prèvia sobre la història dels càmpings de la zona, juntament amb les dades obtingudes i, posteriorment analitzades, han permès veure quina ha estat l'evolució i la importància d'aquesta forma alternativa d'allotjament turístic. La seva ubicació respecte al mar i a la natura de la zona i respecte a les fronteres amb altres països han afavorit la demanda dels seus allotjaments per part dels turistes, així com, els càmpings han contribuït a donar lloc a diverses maneres de gaudir de les vacances oferint experiències on es fomenta el contacte amb la natura i la vida en comunitat.

Tanmateix, aquests establiments es troben en constant canvi a causa de la necessitat d'adaptar-se cada vegada més a les noves tecnologies i a les necessitats dels seus clients per tal d'oferir-los estades úniques dins d'aquest sector. Aquesta evolució constant ens porta a preguntar-nos quines són les ideologies i finalitats que tenen els càmpings en l'actualitat.

Com a conclusió general, els càmpings han suposat un abans i un després en la història del turisme de la Costa Brava, generant una gran quantitat d'allotjaments per a les masses, que han escollit aquesta tipologia d'establiments per a passar les seves vacances.

Bibliografía

- «A.C.: documentos de actividad contemporánea [any II, núm. 7] | MACBA Museo de Arte Contemporáneo de Barcelona». s.d. Consulta 15 febrer 2023. <https://www.macba.cat/es/aprendre-investigar/arxiu/ac-documentos-actividad-contemporanea-any-ii-num-7>.
- Alejandro, Nicolás, i Guillén Navarro. 2015. «La vivienda de uso turístico y su incidencia en el panorama normativo español». Zaragoza.
- Balcells, Albert, i Genís Samper. 1993. «L'Éscoltisme català :1911-1978», 382.
- Barbaza, Yvette. 1966. *Le Paysage humain de la Costa Brava*. Book. Paris: Armand Colin.
- Bayón Mariné, Fernando, i José Manuel Asín Cabrera. 1999. «Alojamientos extrahoteleros». *50 años del turismo español: un análisis histórico y estructural, 1999, ISBN 84-8004-372-5, págs. 927-939, 927-39*. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=584710>.
- «Càmpings». s.d. Consulta 24 maig 2023. <http://www.ub.edu/mapaturismecat/ARTS/212.html>.
- Càmpings in Girona*. s.f. Associació de Càmpings de Girona <https://campingsingirona.com/ca/> (24 de 02 de 2023).
- Downing, F, i U Flemming. 1981. «The Bungalows of Buffalo». *Environment and Planning B: Planning and Design* 8 (3): 269-93. <https://doi.org/10.1068/b080269>.
- Duocastella, Rogeli. 1966. «Los fenómenos sociológicos del turismo en la Costa Brava». *Quaderns d'arquitectura i urbanisme, ISSN 1133-8857, Nº. 65, 1966, págs. 9-12, núm. 65: 9-12*. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7187854>.
- Fernández Fúster, Luis. 1991. «Historia general del turismo de masas».
- Fraguell i Sansbelló, Rosa Maria., i Francesc. López i Palomeque. 2009. «Turisme residencial i territori: la segona residència a les comarques gironines». *TDX (Tesis Doctorals en Xarxa)*, juny. <https://www.tdx.cat/handle/10803/4983>.
- Figuroa Sanz, Eva. 2015. «Estudio y aplicación del parque de vacaciones como nuevo modelo de equipamiento», juliol. <https://riunet.upv.es/handle/10251/53286>.
- G.A.T.E.P.A.C. «Hemeroteca Digital. Biblioteca Nacional de España.» *AC. Documentos de actividad contemporánea (Barcelona). 1931 - 1935*. s.f. <https://hemerotecadigital.bne.es/hd/es/results?parent=890150f0-c8d9-4559-9ead-8a4b8b03e4d5&t=alt-asc&s=10> (último acceso: 3 de gener de 2023).
- Gran enciclopèdia catalana. *Excursionisme*. s.f. <https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/excursionisme> (último acceso: 12 de 04 de 2023).
- Gran enciclopèdia catalana. *Càmping Club de Catalunya*. s.f. <https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/camping-club-de-catalunya> (último acceso: 13 de 04 de 2023).
- Izquierdo i Molinas, Sílvia. 2002. «Els orígens del càmping com a activitat turística a Catalunya». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia, ISSN 1133-2190, Nº 53-54, 2002, págs. 99-124, núm. 53: 99-124*. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=289879>.
- La Soudière, Martin De. 2001. «Les enfants dans leurs quartiers d'été». *Ethnologie française* 31 (4): 661-68. <https://doi.org/10.3917/ETHN.014.0661>.

- «LLIBRE BLANC DEL SECTOR DEL CÀMPING A CATALUNYA». s.d. Consulta 24 maig 2023. www.eurecat.org.
- Lucivero, Marilena. 2015. «Il paesaggio del camping nella storia: dall'impatto zero alla colonizzazione intensiva». *QRU: Quaderns de Recerca en Urbanisme*, núm. 5/6 (juny): 204-13. <https://doi.org/10.5821/QRU.9586>.
- Martín Tost, Xavier. «Catalan Open Research Area. Tesis doctorals en Xarxa.» Arquitectura del turismo informal. El camping como modelo de ocupación temporal en el paisaje litoral de Catalunya. 7 de setembre de 2018. <http://hdl.handle.net/10803/662813> (último acceso: 23 de gener de 2023).
- Nicolau d'Olwer, L. 1929. «L'excursionisme, escola de ciutadania». *Excursionisme*, núm. 25, abril.
- O'dell, Sean. s.d. «Changing forms of Holidaymaking in the 20th century».
- Pié Ninot, Ricard, Carlos Jesús Rosa Jiménez, Belén Nogueira Bernárdez, Iniciativa Digital Politècnica., i Turismo Instituto Hábitat. 2013. *Turismo líquido turismo líquido como una muestra de la sociedad que nos descubre Zygmunt Bauman ...* Universitat Politècnica de Catalunya, Iniciativa Digital Politècnica.
- Puertas Montoro, Xavier. *Atles del Turisme a catalunya. Càmpings*. 2009. <http://www.ub.edu/mapaturismecat/ARTS/212.html> (último acceso: 05 de abril de 2023).
- Roma i Casanovas, Francesc. 2009. «L'excursionisme a Catalunya: 1876-1939». https://books.google.com/books/about/L_excursionisme_a_Catalunya.html?hl=es&id=rq9-tgAACAAJ.
- Rosselló i Nicolau, Maribel. 2022. «La libertad formal de la arquitectura del ocio. La irrupción de la modernidad en los primeros campings de la Playa de Barcelona (1958-1960)». *Libro de Actas del IV Simposio FHD. Turismo y diseño: materialidad y relato del viaje de placer*, 1-17. <https://doi.org/10.48254/SIMPOSIOFHD22ROSSELLOMARIBEL>.
- Rosselló i Nicolau, Maribel, i Manuel Guàrdia Bassols. 2020. «La eclosión de los campings en la España franquista: el caso de la "Playa de Barcelona"». *Biblio 3w XXV (1300)*: 1-23. <https://upcommons.upc.edu/handle/2117/192334>.
- Saylor, Henry H. 1911. *Bungalows; their design, construction and furnishing, with suggestions also for camps, summer homes and cottages of similar character*. New York : : McBride, Winston & company.
- Sirost, i Olivier. 2011. «Du Campement au camping». <http://journals.openedition.org/tc>, núm. 56 (setembre): 98-113. <https://doi.org/10.4000/TC.5432>.
- Sauquet Llonch, Roger. «Catalan Open Research Area. Tesis Doctorals en Xarxa.» .» *La ciutat de repòs i vacances del Gatcpac (1931-1938). Un paisatge pel descans*. 12 de gener de 2012. <http://hdl.handle.net/10803/125373> (último acceso: 8 de febrer de 2023).
- Ucelay Da Cal, Enric. 1983. «El nacionalisme català i la resistència a la dictadura de Primo de Rivera: 1923-1931». <https://dialnet.unirioja.es/servlet/tesis?codigo=150870&info=resumen&idioma=SPA>.
- Vallejo Pousada, Rafael. 2022. «Historia del turismo en España 1928-1962: economía, política y administración turística». <http://www.marcialpons.es/libros/historia-del-turismo-en-espana-1928-1962/9788419077004/>.
- Vasallo, Ignacio. s.d. «El turismo de masas en España».